

Wojciech Roszkowski

Stanisław Karpiński – pierwszy prezes Banku Polskiego

Pokolenie twórców odrodzonego po 1918 roku państwa polskiego dorastało i dojrzewało zawodowo w warunkach rozbiorowych, co najwyżej marząc o odtworzeniu tej państwowości. A jednak gdy przyszła dziejowa szansa, okazało się, że wśród tego okolenia znajdują się elity zdolne do profesjonalnego zagospodarowania tej szansy.

Jednym z wybitnych przedstawicieli tego pokolenia był Stanisław Karpiński. Urodził się on 23 października 1870 roku w Raduczku w powiecie skierniewickim, w majątku rodziców Feliksa i Marii z Grabowskich. Szkołę średnią skończył we Włocławku, po czym podjął studia w Szkole Handlowej Leopolda Kronenberga. Następnie studiował ekonomię na Uniwersytecie Lipskim. Od 1890 roku był członkiem Ligi Narodowej. Po skończeniu studiów, w 1893 roku podjął pracę w Banku Handlowym w Warszawie, a trzy lata później wyjechał do Petersburga do tamtejszego oddziału tego banku. W stolicy Rosji zaczął pisywać artykuły na tematy ekonomiczne. W 1910 roku, z powrotem w Warszawie, zorganizował tu wraz z Antonim Rzędem Bank Towarzystw Spółdzielczych. Po wybuchu I wojny światowej wszedł w skład Centralnego Komitetu Obywatelskiego w Warszawie i objął funkcję jego skarbnika. Doświadczenie polityczne zdobył jako członek zarządu miasta Warszawy w latach 1916-1917, już po ustąpieniu Rosjan. Był w tym zarządzie odpowiedzialny za finanse miasta.

11 listopada 1918 roku przejął dyрекcję Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej (PKKP), centralnej instytucji emisyjnej Królestwa Polskiego pod okupacją niemiecką, która z dnia na dzień stała się centralnym bankiem emisyjnym Odrodzonej Polski. Jednocześnie od 4 kwietnia do 31 lipca 1919 roku był ministrem skarbu w rządzie Ignacego Paderewskiego. W latach 1922-1924 był także senatorem z ramienia Związku Ludowo-Narodowego. Pod rządami Karpińskiego PKKP zajmowała się głównie emisją marek polskich oraz finansowaniem odbudowy kraju. Rezultatem tych działań, wynikających z potrzeby chwili, była inflacja, która w 1923 roku przerodziła się w hiperinflację.

29 marca 1924 roku Karpiński przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu Banku Polskiego. Położył wielkie zasługi w przekształceniu aparatu państwowej PKKP w prywatno-handlowy Bank Polski S.A., który stał się centralną instytucją emisyjną Polski. Jako biski współpracownik premiera Władysława Grabskiego przeciwstawiał się opanowaniu banku przez kapitał obcy. W 1925 roku odmówił kontynuacji interwencji giełdowej, co popsuło stosunki z premierem. Po zamachu majowym 1926 roku pozostał na stanowisku, ale wraz z umacnianiem się politycznych elit sanacyjnych, jako reprezentant środowisk narodowych, w marcu 1929 roku odszedł z kierownictwa Banku Polskiego i w ogóle z życia publicznego. Zmarł 24 grudnia 1943 roku w Warszawie. Z racji sympatii politycznych był w okresie PRL postacią na ogół przemilczaną, choć jako wieloletni szef centralnej instytucji emisyjnej Odrodzonej Polski zasługuje na znacznie większe uznanie i pamięć.